

Marcin Galas*

FORMA WYDRAŻONA

A DRILLED FORM

Hanegi Forest jest przykładem budynku, przy projektowaniu którego drzewa na działce stały się pretekstem dla stworzenia formy budynku mieszkaniowego, jego systemu konstrukcji i rozwiązań przestrzeni wewnętrznych.

Słowa kluczowe: architektura mieszkaniowa, blok

When designing Hanegi Forest – the trees on the plot became the pretext for the creation of the residential building, its construction, design and solutions to interior spaces.

Keywords: residential architecture, block

W 1972 roku, w St. Luis wysadzono w powietrze kompleks Pruitt Igoe. Były to bloki z wielkiej płyty, zbudowane zaledwie 20 lat wcześniej przez japońskiego architekta Minoru Yamasaki. Rozbiórka ta uznana została za symboliczny koniec epoki modernizmu, moment pogrzebienia słynnej idei Le Corbusiera „maszyny do mieszkania” oraz ideałów innych modernistów. Ale czy na pewno?

Jak możemy przeczytać w tezach tegorocznej konferencji *Architektura nie jest dziś wyrażeniem przestrzennym jakiejś określonej idei; jest wyrażeniem każdej idei, której twórca potrafi nadać formę* [1]. Pod koniec XX wieku, w 1997 roku w Tokio Shigeru Ban zrealizował kompleks mieszkalny 11 apartamentów. Hanegi Forest jest przykładem budynku, w którym kontekst – w tym przypadku drzewa stojące na działce

– stał się pretekstem dla stworzenia formy, systemu konstrukcji i rozwiązań przestrzeni wewnętrznych. Żadne z 27 istniejących drzew nie zostało uszkodzone podczas prac budowlanych – był to warunek *sine qua non* inwestora w umowie z projektantem. Warunek ten miał być spełniony bez przekroczenia określonego budżetu. Z tego powodu zaczęto szukać systemu geometrycznego, który w swych założeniach uwzględniałby roślinność, nie podnosząc jednocześnie znacząco kosztów inwestycji. W efekcie powstał projekt, w którym, aby uniknąć uszkodzenia drzew, użyto konstrukcji ze stalowej ramy. Opracowano system oparty na trójkątach równobocznych o ramieniu długości 4 m. Nieregularny układ ram i słupów w całości był uzależniony od rozmieszczenia drzew i ich wielkości.

* Galas Marcin, mgr inż. arch., Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej, Instytut Projektowania Architektonicznego, Katedra Kompozycji Architektonicznej.

Shigeru Ban, Tokio Hanegi Forest, 1997 (*New housing concepts*, s. 179)

Każdy z 11 apartamentów zajmuje 3 kondygnacje budynku i posiada osobne wejście z parteru. Część kubatury została uniesiona na słupach, przypominających oczywiście rozwiązanie Le Corbusiera w Unité. W uwolnionej w ten sposób przestrzeni parteru znajdują się jedynie przejrzyste drzwi wejściowe, w których odbijają się pnie drzew, wzmacniając w ten sposób wizerunek lasu. Bryła budynku przypomina ścięty, biały prostopadłościan z wydrążonymi otworami, przez które korony drzew wydostają się na zewnątrz. Owalne wycięcia nie tworzą prywatnych dziedzińców, lecz łączą dwa lub większą ilość mieszkań, tworząc w ten sposób przestrzenie półprywatne. Różnej wielkości dziury nieregularnie rozmieszczone od strony południowej otwierają przeszkloną elewację budynku i wpuszczają światło w głąb dziedzińców. W innej części drążą bryłę budynku stanowiąc doświetlenie salonów, a czasem nawet sypialni i parteru budynku. Ściany owalnych dziedzińców wybudowane są z przeszklonych pustaków – luksferów, dzięki mlecznemu zabarwieniu nienaruszających intymnego charakteru pomieszczeń. W zależności od apartamentu zaprojektowane tarasy otwierają go na przestrzenie znajdujące się poza budynkiem lub na dziedzińce. Komunikację pionową mieszkań zapewniają klatki schodowe, które niekiedy, jakby przyklejone, ślizgają się po przeszklonej ścianie dziedzińców, a gdzie indziej przecinają lub wypełniają ich przestrzeń.

Użyta w projekcie szkieletowa konstrukcja ramowa pozwala na swobodne projektowanie wnętrza budynku. Zapewnia to różnorodną kombinację wewnętrznych przestrzeni, dzięki czemu nie ma mieszkań o tak samo rozwiązanych wnętrzach. Pierwsze piętro budynku zajmuje część dzienna, gdzie dwukondygnacyjna przestrzeń salonu połączona jest z kuchnią, a niekiedy z łazienką i sauną. Część nocna usytuowana jest na antresoli, gdzie

zlokalizowane są sypialnie. Pod względem układu wnętrza, elastyczność, jak w projektach Miesa van der Rohe, jest kluczowym elementem mieszkań. Podobnie jak w Unité Le Corbusiera kuchnie z łazienkami zgrupowane są nad i pod antresolami. Podczas gdy rozmiar mieszkania pozostaje niezmienny, drzwi przesuwane pozwalają na oddzielanie lub łączenie przestrzeni.

Mimo, że patrząc na rozrzeźbioną formę budynku, na pierwszy rzut oka trudno doszukiwać się podobieństw do projektów domów „prototypowych” słynnych modernistów. Nie przypomina on „maszyny do mieszkania” Le Corbusiera, czy budynku zaprojektowanego przez Ludwiga Miesa van der Rohe na potrzeby wystawy Weissenhofsiedlung w Stuttgarcie. Wydaje się jednak, że w projekcie tym autor budynku wykorzystuje wiedzę przekazaną przez poprzedników. Łączy doświadczenia z otwartych, wolnych modernistycznych planów, wzbogacając je jednocześnie o nowe rozwiązania minimalizmu. Projektuje budynek, w którym transformacja dziedzińca pozwala na rozrzeźbienie bryły, w ten sposób powstaje budynek mieszkalny wielorodzinny, który – można odnieść wrażenie – odcina się od form wymyślonych przez poprzedników: nie jest ani blokiem mieszkalnym, ani kwartałem zabudowy. Ten trudny do zdefiniowania budynek zadziwia i na pewno jest w swej formie oryginalny.

Czy, jak pokazał czas, początkowo chwalebna idea modernistów okazała się jednak ślepym zaufaniem? Wydaje się, że nie. Jak pisze prof. Dariusz Kozłowski, *Krytycy tej architektury odnoszący się do wartości estetycznych rzeczy, zapomnieli, że celem idei miały być wartości praktyczne: tanie budynki służące do rozwiązania problemu mieszkaniowego* [3]. Współczesnym twórcom udaje się niejednokrotnie wydobyć z modernizmu to, co najbardziej wartościowe, a z doświadczenia tamtej architektury korzystają do dziś kolejne pokolenia.

PRZYPISY

[1] Definiowanie Przestrzeni Architektonicznej – *Architektura dziś*, Tezy.

[2] Konkurs: Architektura Betonowa, Stowarzyszenie Producentów Cementu, Kraków 2010, s. 12.

BIBLIOGRAFIA

Fernandez A. Per, *DBOOK. Dencity, Data, Diagrams, Dwellings*, Vitoria-Gasteiz, 2007.
Phaidon Editors, *The Phaidon Atlas of 21st Century World*, 2008.

Frencz H., *Key Urban Housing of the Twentieth Century*, London 2008.